

Milyen a magyar?

— *A magyar nemzeti karakter.* —

Moralistáink újabban egyre többet foglalkoznak nemzeti jellemünkkel. Főleg nemzeti katasztrófák után találkozunk e jelenséggel. Ilyenkor nem ritka az önmarcangolásig menő magyar önismeret sem. Hibákkal könnyebben tudják és tudnák jellemezni magunkat, mint erényeink felsorolásával. Egyes hibáink kritika nélkül valók s pusztán hagyományaink révén kerülnek terítékre. Jól vagy kevésbé sikerülten, de ezzel a kérdéssel foglalkozik a napisajtó éppúgy, mint folyóirataink tekintélyes része. De minden politikai célkitűzés is számbavevési programját, hogy vajjon megfelel-e az a nemzeti karakter szempontjából.

Altalában elmondhatjuk, több azon magyarok száma, akik hittel, mint azoké, akik kiforrott magyar jellemmel rendelkeznek. Amazok is a nemzethez tartoznak és értékes tulajdonságuk, hatásuk talán éppen eltérő tulajdonságukban rejlik. Igaz, hogy aki jellemvonásaiban maradéktalanul magyar, mégis megérzi rajtuk ösztönösen, hogy lelki gyökerük még idegen talajból táplálkozik. Megállapíthatjuk tehát, hogy a nemzeti karakter nem egységes, vannak változatai, amelyek még csak tisztulás révén juthatnak az azonosulás állapotába.

A jelenlegi jellemet nemesak kívülről éri bírálat, hanem belülről is. Kétségbe vonják létjogosultságát, korszerűségét, értékét. Megállapítják pl., hogy nem szervezhető stb. Védekezés az idegen hatalmi törekvések ellen. A külföld különféle jellemvonásokat ismert fel bennünk: voltunk „exotikum“, ázsiai lovas, kíméletlen oligarhák. Ezekre mintegy természetellenhatás a nemzeti, itt magyar nemzeti jellem kimutatása, hogy bebizonyítsa a rólunk terjesztett állításokat. A magyarság tehát, amikor nemzeti jellemével, annak kimutatásával foglalkozik, a maga lelkiségének birodalmát védelmezi, mert hiszünk lelkiségünk értékes voltában. Olykor mégis megrendül nemzeti karakterünk ható erejébe vetett hitünk. Néha fölfedezünk egyes cselekedeteinkben idegen vonást, s érezzük, hogy az nem sajátunk. Ez irtózáttal tölt el. A mi lelkiségünket több évezred alakította olyanná, amilyen. Az utóbbi évezred fejlődésére azonban rányomta bélyegét a környezet: a germán és szláv jellem, szabatosabban a német és szláv karakter. Ősi örökségként örizzük az Ázsiából való származás hitét és tudatát, de mégsem érezzük magunkat idegennek Európában, legfeljebb egyedülinek. Annál inkább éreztette velünk idegenségünket — Európa. Igazi hőroza e hitnek Körösi Csoma Sándor. A magyarságban rejlő értékes jellemvonások egyik legkiválóbb képviselője ő; romantikus lélek, aki a nemzet

nagyságának átéléséből, a nemzetnek való használás érzelméből fejlődött, hogy azután kitartó és szívós munkával egy életen keresztül, önfeláldozóan küzdjön e célért s hogy nemzete számára elismerést szerezzen, a siker kevés reménységével. Elvérezni egyetlen gondolon, nem egy magyarnak volt már sorsa.

Trócsányi György — kinek nagyszerű művéből valók e sorok — nemzetünk jellemének alapjait eredetünkből igyekszik megfejteti, de az ellentéteket is. Rámutat jellemünk alapjára: a finnugor eredetre s a török keveredésre. Ez mutat rá jellemünk kettős színezetére. A harci jelleget s a lobbanékonyt minden bizonnyal a törökségtől vettük át. A szívós kitartást, a józanságot, a reális életszemléletet viszont finnugorságunk biztosította. A hódító ösztön s az államalkotó képesség a X.—XIII. századi normann keveredés hatására utal. Élesen felismerhetők a német és szláv elemek is egyesekben. Másrészt felismerhetők a turáni és árja magyarok is. Előbbiek az ugor és török, utóbbiak német és szláv vért vettek magukba. A nemzeti jellem azonban feldolgozza és átalakítja az idegen hatásokat s elég erősnek bizonyult és bizonyul e munkában, legalább a történelem ezt bizonyítja.

A magyarság jellemének megrajzolását a *büszke ember* magatartásából igyekszik Trócsányi levezetni. (Dac, hetykeség, gőg stb.) E jellemvonásokat már a legrégebbi rólunk szóló leírásokban is megtaláljuk. De rábukkanunk Kőlcsey-nél is: „Büszke magyar vagyok én, Keleten nőtt törzsöke fámnak“. Különösen érezzük ezt Adynál, aki több költeményben állítja élénk a magyar gőgöt, büszkeséget. Szerző azután megállapítja, hogy bár nehéz lenne minden magyar jellemvonást ebből származtatni, mégis úgy véli, hogy a büszkeség esodálatos összhangban van a magyar jellemvonás minden kritériumával.

A magyar büszkeség sajátos voltát a hozzá kapcsolódó tulajdonságok mutatják. Ez a büszkeség ugyanis az egyén önerejének és értékének átérzéséből származik. Nem „látszani“ akar, hanem az akar lenni, amit értékesnek tart. Szemében többet ér a személyiség, mint a munkaeredmény. A magyar büszkeség azonban józansággal párosult. Nála ugyanis a lélek kevélységéről s nem a szellem büszkeségéről van szó. Elismeri a magyar más értékeit is. Alapvető elve: ez méltó hozzám. Nem ismeri azonban ennek ellenkezőjét: „ez jó lesz nekem!“ Büszkeségének előfeltétele, hogy önmaga előtt legyen tiszta. Érezze át, hogy hű maradt önmaga értékrendjéhez.

Mi az az értékrend, amelyhez alkalmazkodik? A szabad nemzeti közösség által kialakított személyi lét az egyetlen lehetséges létforma számára a földön. Nem élhet mást a földön. A nemzeti lét örökkévalóságát megtámadhatatlan értéknek érzi. Egész lelkével hisz nemzete örökkévalóságában. Létének csak ebben látja célját és értelmét. S ez a jellemvonás nem az

értelem, de az érzelemben szöve a nemzet legszélesebb rétegeiben feltalálható.

Miben látja a magyar létének értelmét? Van-e létjoga? Van! A múltban a kereszténység és keresztény műveltség védőbástyája volt. Ma az létének értelme, hogy helytálljon ön-magáért. Fenntartani azt a nemzeti közösséget, amely élő ke-rete és előfeltétele annak, hogy az egyén személyiséggé gazda-godjék; hű maradni egyéniségünkhöz és várni a nagy fel-adatot, amely épúgy lehet egy kis nemzeté, mint nagyé.

Magatartásának másik jellemzője a helytállás. Helytállás ezen a földön. Attila örökén, az Árpád szerezte térségeken, ame-lyen kívül nincsen számára hely a világon.

A magyar szemében a nemzet szabad emberek közössége, sőt több ennél: scrsközösség, az egyedülvalóság érzése, de min-denekelőtt a szabadság és függetlenség akarása! A magyart ha-talom illeti meg. Ur akar lenni a szó nemes értelmében. Ebből azután az következik, hogy nem követhet el igazságtalanságot.

Történelmi helyzete és multja tanította meg arra, hogy hig-yjen értékében, a nemzetek fölötti rendben, sorsban és igaz-ságban. S legfájdalmasabb tragédiája, hogy földrajzi helyzeté-ből érzi, tudja, milyen elérhetetlenek számára ezek.

Büszke magatartását sajátosan színezi át időélménye, mely mintha lassúbb lenne, mint Nyugat rohanó tempója. Igazi érték előtte a szabadság és függetlenség s ezek szeretete. Ezután a helytállás az a jellemvonás, amely jellemében a legerőteljesebb vonás. Ennek két megvalósulási formája a bátorság és hűség. (Rákóczi és Kossuth.)

A büszkeség bizonyos válogatási principiumot jelent. Vannak dolgok, melyeket méltónak tart s vannak, amelyeket elhárít magától. A büszkeség cselekvési formája a harc, a küz-delem. Küzd és nem dolgozik. Alkot, mint a művész. Ez látszik meg még gazdasági életében is: energiája csak ott jelentkezik, ahol méltónak tartja érvényre juttatni. Ilyenkor azonban egész odaadással küzd.

Nyugalma és méltóságteljes magatartása erejének tuda-tából ered. Érzelmein uralkodik, nem viszi a világ elé. Ezzel függ össze hallgatagsága és szófukarsága. A magyar ember őszinte és nyílt, ami szintén a büszkeség járuléka. Hiányzik azonban belőle a támadó formájú hatalmi vágy. Jóhiszemű, sokszor a maga kárára is. Természete komoly, de a sírva-viga-dás is jellemzi. Büszkeségéből származik a szerénység is. Ezért adja át sokszor az őt illető helyet nálánál méltatlanabbnak. Büszkesége és szerénysége akadályozzák a tülekedésben. Sze-rénységéből következik, hogy büszkesége is magábanhordott. Azt mondják róla, kedélye romantikus. Szenvedélye azonban csak politikai irányú.

Érzelmei tartósak. Első helyen áll a már említett hűség. Érzésvilágát azonban sokszor rideggé teheti a kötelességérzet.

Utálja az érzelgősséget és az ezzel járó hamis páthoszt. Nem kedveli a második helyet, csak az elsőt tud értékes munkát végezni. Büszkesége ebben is kifejezésre jut. Nyilteszű, világosfejú és okos. Itélőképessége megbízható, gondolkozása morális indítékokból táplálkozik. Nem szereti az elvont gondolkozást. Reális látását csapongó képzelődés egészíti ki. Talán ez is keleti öröksége. Legjellemzőbb vonása azonban a merengés, s ezen át jutunk el az álmodó magyarhoz. Álmaid féltékenyen őrzi talán azért is, mert a világ legszemérmesebb fajtája. Álmai politikai színezetűek és nemzeti eredetével kapcsolatosak. Megkapja még a „pipázó magyar“ jelzőt is. Állítólag a pipázó ember inaktív. Nálunk azonban az ellenkezője az igaz. Gondolkozására jellemző, hogy a homályostól, zavarostól, elvonttól irtózik.

Jellemzője még a lojalitás, a lovagiasság, a méltóságteljes magatartás. Ad, szinte pazarolja önmagát. Külsőjét jellemzi a szép megjelenés.

A büszke magatartást azonban hibák is kísérik. De az erényeknek hibákkal nyert ötvözete éppen az, ami a magyar egyéniség szilárdságát biztosítja.

Ilyen hibáink: az idegenből várt és remélt segítség; önbizalmunknak önimádattá való fajulása olykor. (Mindenből a magyar a legjobb!) Góg és hiúság egyéni és nemzeti formában feltalálható társadalmi síkon is. (Előkelősködés, címkérség, egymás lenézése stb.) Válogatós, aktivitása nem terjed ki mindenre. Nem elég rugalmas, ami szintén büszkeségéből származik. Időélményéből ered halogatása is. Hiányzik belőle fájának szeretete.

Gazdasági téren pazarló. Eszményekért lelkesedő, lobbánékony, hirtelen haragú. Az elsőség vágya a virtuskodásban nyilvánul meg. Legsúlyosabb hibája a közöny, ami ellen eszokokkal küzdeni lehetetlen. Hibája az állandó illúziókban ringatódzás is. Földhöz ragadt reális gondolkozása megnehezíti az eszmék termelését. Konok, sőt csökönyös, önfejű, érvekkel meggyőzhetetlen.

Ez a karakter nem munka eredménye, hanem harcok állandó sorozatának következménye. Hibái azonban a küzdelemben leolvadnak róla. Ezeknek a jellemvonásoknak együtteséből áll az igazi magyar, aki erősen zárt egyéniség. Zártságát átörökölni nem könnyű feladat. Éppen ezért tömegben nem tud feloldódni, amiből következik, hogy alig szervezhető s tömegmozgalmakra csak ritkán lehet felhasználni.

Érdemes szerző írásának előolvasásakor az a meggyőződés alakul ki bennünk, hogy valóban sikerült célját elérnie és a magyar jellemet — ha nem is teljes egészében — de mégis elének tárni.